

Частина I

Розділ 1

Скарлетт О'Гара не була вродливою, утім чоловіки нечасто це усвідомлювали, якщо вже потрапляли в тенета її шарму, як-от близнюки Тарлтони. У ній різко поєднувалися витончені риси матері, аристократки французького походження з Атлантичного узбережжя, і грубі риси рум'яного ірландця батька, але від цього обличчя з гострим підборіддям і квадратною щелепою неможливо було відірвати погляду. Очі Скарлетт були світло-зелені, без натяку на карий, трохи розкосі, оздоблені жорсткими чорними віями. Над ними злітали густі чорні брови, неймовірні вигнуті лінії на шкірі, білій, мов пелюстки магнолій, – саме таку шкіру цінують і ретельно оберігають капелюшками, вуалями й рукавичками від палючого сонця Джорджії жінки Півдня.

Тож того квітневого пообіддя 1861 року, сидючи зі Стюартом і Брентом Тарлтонами у затінку на ганку Тари, батькової плантації, Скарлетт була гарненька, мов картинка. Дванадцять ярдів нової муслінової сукні в зелені квіточки хвилями лежали на обручах криноліна й досконало пасували до зелених сап'янових черевичків без підбору й п'яти, які батько нещодавно привіз їй з Атланти. Сукня бездоганно підкреслювала сімнадцятидюймову талію – найтоншу на три округи! – а тісний ліф обтягував цілком сформовані, як на шістнадцять років, груди. Утім, скромно розправлені спідниці, охайно заправлене в сіточку гладеньке волосся й сумирно складені на колінах маленькі білі руки не могли приховати її справжньої природи. Зелені очі на милому личку променилися бурхливою, свавільною жагою до життя й відверто суперечили вдаваній чемності. Манери в неї з'явилися завдяки м'яким материним настановам й суворішим напучуванням няньки, а от очі дала природа.

У кріслах обабіч неї розвалилися близнюки: вони мружились на сонце крізь високі склянки з м'ятною водою, недбало схрестивши м'язисті від верхової їзди довгі ноги в чоботах до колін, сміялися й теревенили. Вони були однаковісінькі, мов дві коробочки

бавовнику, — дев'ятнадцятирічні юнаки по шість футів два дюйми зростом, із довгими кістками й міцними м'язами, з обпеченими сонцем обличчями й рудувато-каштановим волоссям, поглядали весело й трохи зарозуміло, вбрані в однакові сині куртки й гірчичні бриджі.

Надворі пообіднє сонце хилилося до заходу й осявало променями деревця дерену — хмари білого цвіту на тлі молодої зелені. Великі коні близнюків, такі ж руді, як їхні господарі, стояли прив'язані на під'їзній алеї, а в них під ногами крутилася зграя худих гончаків, які всюди супроводжували Стюарта й Брента. Трохи подалі, як годиться аристократові, лежав, поклавши морду на лапи, плямистий далматин і терпляче чекав, коли хлопці пойдуть додому вечеряти.

Гончаки, коні й близнюки не просто постійно були разом: їх об'єднувала глибока спорідненість. Це були здорові, легковажні молоді істоти, випечені, граційні, енергійні; хлопці були не менш запальні, ніж коні, на яких їздили, — запальні й небезпечні та водночас лагідні, якщо знати, як їх приборкати.

Хоча всі троє на ганку з народження жили легким плантаторським життям і їм змалку догоджали слуги, їхні обличчя не були ані зніженими, ані м'якими. В них відчувалися пильність і міць сільських мешканців, які весь час проводять на природі й не надто обтяжують голови нудними нісенітницями з книжок. Округ Клейтон на півночі Джорджії був ще молодий, а отже, за стандартами мешканців Огасти, Саванни й Чарльстона життя тут було грубувате. Старші й статечніші місцини Півдня зверхньо поглядали на поселенців у північній Джорджії, але тут ніхто не соромився нестачі класичної освіти, якщо людина розумілася на справді важливих речах, як-от вирощування якісного бавовнику; вправність у сідлі; уміння добре стріляти, гарно танцювати, елегантно залицятися до дам і залишатися джентльменом навіть під чаркою.

На всьому цьому близнюки знали пречудово й так само візнялися сумнозвісною неспроможністю запам'ятати хоч щось із книжок. Їхня родина мала найбільше грошей, коней і рабів, ніж будь-хто в окрузі, але хлопці були значно менш освічені навіть за своїх незаможних сусідів.

Саме тому Стюарт із Брентом і байдикували на ганку в Тарі того квітневого пообіддя: їх щойно виключили з університету Джорджії, уже четвертого за два роки, і старші брати, Том і Бойд, повернулися додому разом з ними, відмовившись залишатися в закладі, де не раді близнюкам. Стюарт і Брент вважали це останнє виключення кумедним жартом, і Скарлетт, яка жодного разу з власної волі не розгорнула книжки, відколи рік тому закінчила навчання в жіночому пансіоні Феетвілла, так само цим забавлялася.

— Вам двом байдуже до виключення, і Томові теж, — мовила вона. — Але як щодо Бойда? Він хоче здобути освіту, а ви двоє витягли його з університетів Вірджинії, Алабами, Південної Кароліни — і от знову. Так він ніколи нічого не закінчить.

— Та він завжди може вивчати юриспруденцію в конторі судді Пармалі у Феетвіллі, — безтурботно відповів Брент. — До того ж це не має значення. Нам однаково довелось би повернутися ще до кінця семестру.

— Чому?

— Війна, дуренька! Війна може початися з дня на день, і ти ж не думаєш, що ми б лишилися навчатися, коли йде війна?

— Не буде ніякої війни, — знуджено відмахнулася Скарлетт. — Самі розмови. Ешлі Вілкс із батьком тільки минулого тижня говорили татові, що наші вповноважені у Вашингтоні дійдуть цейво... полюбовної згоди щодо Конфедерації з містером Лінкольном. Однаково янки нас занадто бояться й битися не стануть. Війни не буде — і мені остогидло про неї слухати!

— Як не буде?! — обурено вигукнули близнюки, наче їх обдурили.

— Та ні, голубонько, звісно, буде, — мовив Стюарт. — Може, янки нас і бояться, але після того, як генерал Бореґар вибив їх позавчора з форту Самтер, їм доведеться або битися, або визнати себе богузами перед усім світом. Та й Конфедерація...

Скарлетт знуджено скривилася.

— Якщо я ще раз почую слово «війна», то піду до будинку й замкну двері. Жодне слово мене зроду так не втомлювало, як оця ваша війна, хіба що «вихід із Союзу». Тато вдень і вночі про війну говорить, і джентльмени, які приходять в гості, весь час розводяться про форт Самтер, і права штатів, і Ейба Лінкольна, і мені

стає так нудно, що хоч кричи! І хлопцям теж тільки про це й ведеться, і про отой їхній Ескадрон. Цієї весни не було жодного веселого вечора, бо ні про що інше хлопці говорити вже не можуть. Я страшно рада, що Джорджія хоч до Різдва зачекала з виходом із Союзу штатів, інакше всі різдвяні святкування теж було б зіпсовано. Тож якщо я ще раз почую слово «війна» — піду до будинку!

Вона була налаштована серйозно, бо не могла довго терпіти розмов не про неї саму. Однак промовила все це з усмішкою, знаючи, що так ямочки на щоках стають глибшими, і її чорні вії тріпотіли, мов крильця метелика. Хлопці були зачаровані, як Скарлетт і хотіла, і поспішно перепросили. Байдужість до війни анітрохи не применшила дівчину в їхніх очах — навіть навпаки. Війна — справа чоловіків, а не леді, отже, таке ставлення тільки підкреслило її жіночність.

Скерувавши їх таким маневром від нудної теми, Скарлетт повернулася до більш нагальних питань, які її насправді цікавили.

— Що ваша мати сказала на те, що вас знову виключили?

Хлопці зніяковіли, пригадуючи, як мати зустріла їх три місяці тому, коли вони повернулися після виключення з університету Вірджинії.

— Ну, — почав Стюарт, — вона ще не мала нагоди щось нам сказати. Ми з Томом втекли з дому рано-вранці, коли вона ще спала. Том засів у Фонтейнів, а ми подалися сюди.

— Невже вона нічого не сказала вчора ввечері, коли ви повернулися?

— Учора ввечері нам пощастило. Перед нашим поверненням приїхав новий жеребець, якого ма купила в Кентуккі, і вдома все було догори дригом. Це просто звір, пречудовий кінь, Скарлетт, обов'язково передай татові, щоб заїхав на нього подивитися! Дорогою мало не загриз конюха й не затоптав двох маминих чорних*, які зустрічали його з потяга в Джонсборо. А коли ми приїхали, виявилось, що він мало не розніс удома стійло й намагався вбити Буланого — старого жеребця ма. Вона саме намагалася

* Тут і далі використання подібної лексики подано відповідно до тексту оригіналу для розуміння тогочасних реалій та збереження загальної атмосфери історії. Видавництво проти расизму та іншої дискримінації.

його улестити цілою торбою цукру, і виходило в неї нівроку. Чорні аж із кроков звисали й витріщалися, такі перелякані були, а ма просто говорила з тим жеребцем, як із людиною, і він у неї з долоні їв. Ніхто не вмів так порозумітися з конем, як ма. А тоді вона нас побачила й каже: «Пресвяті небеса, що ви четверо знову робите вдома? Ви гірші за чуму єгипетську!». На це кінь почав форткати й бити задніми ногами, і вона сказала: «Забирайтеся! Хіба не бачите — нервує мій здоровань! А з вами я вранці розберуся!». От ми й пішли спати, а вранці забралися, щоб вона нас не перехопила, і лишили її на Бойда.

— Як думаєте, вона Бойда відлупцює?

Як і решта округу, Скарлетт так і не могла звикнути до того, що тендітна місис Тарлтон залякує дорослих синів і навіть може пройтися по їхніх спинах батоном, якщо обставини виправдовують.

Беатріс Тарлтон була жінкою зайнятою, опікувалася не лише великою плантацією бавовнику, сотнею негрів і вісьмома дітьми, а ще й найбільшою в штаті конефермою. Норов мала запальний і легко вибухала через часті витівки чотирьох синів, тож, хоча нікому не дозволяла відшмагати коня чи раба, вважала, що хлопцям тілесне покарання час від часу не зашкодить.

— Та звісно, ні. Вона ніколи особливо не лупцювала Бойда, бо ж він найстарший, а ще найхирлявіший із нас, — мовив Стюарт, гордий своїм зростом. — Тому ми й залишили його все пояснити. Боже правий, час уже ма припинити нас шмагати! Нам по дев'ятнадцять, Томові двадцять один, а вона поводитьсь так, наче ми шестирічки.

— Ваша мати завтра до Вілксів на барбекю на новому жеребці поїде?

— Вона, звичайно, хоче, але тато каже, що це надто небезпечно. Однаково дівчата їй не дозволять. Кажуть, нехай хоч раз у гості з'їздить як леді, в екіпажі.

— Сподіваюся, завтра не дощитиме, — мовила Скарлетт. — Уже тиждень мало не щодня йде дощ. Нема нічого гіршого, ніж барбекю, що перетворюється на пікнік у чотирьох стінах.

— О, та завтра буде ясно, ще й спекотно, як у червні, — озвався Стюарт. — Подивися на захід сонця — ніколи червонішого не бачив. Погоду завжди можна передбачити за заходом сонця.

Усі подивилися туди, де за розораними нескінченними акрами бавовнику Джеральда О'Гари паленів червоний виднокрай. Багряне сонце опускалося за пагорби на протилежному березі ріки Флінт, і квітневе тепло помалу поступалося запашний прохолоді.

Цього року весна прийшла рано й принесла короткі теплі дощі, несподівану рожеву піну квітів на персикових деревах і білі зірочки дерену на темних болотистих річкових луках і далеких пагорбах. Орати вже майже закінчили, тож кривавий захід сонця фарбував розриту червону глину Джорджії ще яскравішими барвами. Волога, спрагла земля, вивернута в очікуванні насіння, була рожевувата на піщаних верхівках борозен, малинова, багряна й пурпурова там, де залягли обіч них тіні. Побілений цегляний будинок здавався островом у шаленому червоному морі звивистих, закручених, вигнутих рожевопінних хвиль, мов скам'янілих у мить прибою. Бо ж тут борозни не були прямими, як на жовтих глинистих полях серединної Джорджії чи плодючому чорноземі прибережних плантацій. Передгір'я північної Джорджії розорювали незліченними хвилями, щоб плодючу землю не змивало в річку.

Ця дика, червона земля, що після дощу мала колір крові, а в посуху — цеглистого пилу, була найкращою у світі для бавовнику. Це був приємний оку край білих будинків, мирних розораних полів і неквапних жовтуватих річок, але також край різючих контрастів — найяскравішого сонця й найгустішої тіні. Вирубки під плантації та довгі милі бавовникових полів усміхалися теплому сонцю, лагідні й безтурботні. Їх оточували незаймані ліси, темні й прохолодні навіть у найспекотніший полудень, загадкові, трюхи зловісні, у яких, здавалося, сосни перешіптуються зі столітнім терпінням, погрожують, м'яко зітхаючи: «Стережися! Стережися! Колись ти була наша. Ми можемо знову тебе забрати».

До трійці на ганку долинув звук копит, дзенькіт упряжі й пронизливий недбалий сміх негрів — робітники й мули поверталися з полів. Із будинку почувся ніжний голос матері Скарлетт, Еллен О'Гари, — вона кликала чорну дівчинку, яка носила кошик із її ключами. Дзвінкий дитячий голос відповів: «Так, мем!» — і стало чути,

як вона рушила з чорного ходу до коптильні, де Еллен роздавала їжу робітникам. Дзенькала порцеляна й столове срібло — Порк, камердинер і дворецький у Тарі, накривав стіл до вечері.

З цими звуками близнюки збагнули, що час їм вирушати додому. Але зустрітися з матір'ю було лячно, тож вони затрималися на ганку, сподіваючись, що Скарлетт запросить їх до столу.

— Слухай, Скарлетт. Щодо завтра, — мовив Брент. — Нас не було, і ми не знали про барбекю й бал, але це не значить, що ми з тобою не потанцюємо. Ти ж не всі танці розписала?

— Звісно, всі! Звідки мені було знати, що ви повернетесь додому? А якби я лишилася весь вечір стіну підпирати, чекаючи на вас?

— Стіну підпирати? Ти? — хлопці гучно розреготалися.

— Слухай, голубонько. Маєш віддати мені перший вальс, а Стю — останній. І вечерятимеш з нами. Сядемо на сходах, як на минулому балі, і нехай мамця Джинсі нам знову поворожить.

— Мені не подобається її ворожіння. Ви ж чули: вона сказала, що я вийду за джентльмена з волоссям, мов вороняче крило, і чорними вусами, а я не люблю чорноволосих джентльменів.

— Ти рудих любиш, так, голубонько? — вишкірився Брент. — Тоді пообіцяй нам усі вальси й вечерю.

— Якщо пообіцяєш, розповімо тобі секрет, — доєднався Стюарт.

— Який? — вигукнула Скарлетт, по-дитячому жадібна до таємниць.

— Про те, що ми вчора в Атланті чули, так, Стю? Якщо так — ми ж обіцяли мовчати.

— Ну, це міс Тупі нам сказала.

— Яка міс?

— Знаєш родичку Ешлі Вілкса, яка живе в Атланті? Міс Тупітуп Гамільтон, тітка Чарльза й Мелані Гамільтонів.

— Знаю, і дурнішої літньої пані в житті не бачила.

— Ну от, коли ми вчора були в Атланті, чекали на потяг додому, вона проїздила в екіпажі повз вокзал, зупинилася з нами побалачати й сказала, що завтра ввечері на балу у Вілксів буде оголошено заручини!

— А, це я знаю, — розчаровано мовила Скарлетт. — Її дурнуватий небіж, Чарлі Гамільтон, заручиться із Сонечком Вілкс. Усі давно